

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสานของไทยอาณาเขตเป็นที่ราบสูงบริเวณกว้างมากมีที่ราบสูงขนาดใหญ่ที่เรียกว่า “ที่ราบสูงโคราช” และแอ่งใหญ่ตอนล่าง เรียกว่า “แอ่งโคราช” ซึ่งเป็นอาณาเขตที่มีการท่วมขังของแม่น้ำมูลและสาขาตามฤดูกาลทุกปี จึงเกิดเป็นแหล่งน้ำและการทับถมของตะกอนปากแม่น้ำ ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2525) และดำรงชีพตามลักษณะภูมิศาสตร์นั่นเองทำให้เกิดการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งเป็นลักษณะของงานหัตถกรรมที่มีพื้นฐานอยู่บนความต้องการของประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2535) จากหลักฐานทางโบราณคดีพบงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นๆ (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2528)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยมีวัฒนธรรมเฉพาะเป็นของตนเอง ที่เป็นไปตามการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะของสภาพภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดอันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลในการทำงานหัตถกรรม เช่น การทำงานจักสานที่เป็นเครื่องมือจับปลาในแม่น้ำมูล การทำหม้อน้ำของชาวอีสาน ซึ่งวิโรฒ ศรีสุโร(2526)กล่าวว่าเนื่องมาจากสภาพแห้งแล้งทางภูมิศาสตร์และการทำเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่องมีผลมาจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ส่งผลในทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นและการดำเนินชีวิต(จังหวัดนครราชสีมา, ศูนย์วัฒนธรรม, 2530)

งานหัตถกรรมนับเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ ในการสร้างสรรค์ประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตของชาวชนบทในแต่ละท้องถิ่น มีการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นมาสร้างเป็นงานหัตถกรรมและยังเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะประจำท้องถิ่นแล้วเจริญพัฒนาไปเป็นผลิตภัณฑ์พื้นเมืองนำมาจำหน่ายเป็นสินค้าได้ (ธนาคารกสิกรไทย, 2529)

การขุดค้นพบเครื่องมือและของใช้โบราณเป็นหลักฐานทำให้ทราบว่ามนุษย์รู้จักทำงานหัตถกรรมมาตั้งแต่ในอดีต(พระยาอนุমানราชธน, 2515) เช่น ขวานหินโบราณ เครื่องปั้นดินเผาที่มีทั้งหม้อดินเผา แวดินเผาที่มีร่องรอยของงานจักสานและลูกปัดการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งเป็นลักษณะของงานหัตถกรรมนั้นมีพื้นฐานอยู่บนความต้องการของประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ซึ่งมูลเหตุการเกิดงานหัตถกรรมนั้นเกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีพทำให้

มนุษย์ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพ เกิดจากการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และเกิดจากวิถีชีวิต ธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ศรัทธาและความเชื่อ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2527) การทำงานหัตถกรรมจะได้รับความรู้ทางด้านหัตถกรรมวิถีการผลิต และรูปแบบจากบรรพบุรุษหรือผู้ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เป็นการเรียนรู้ทางด้านทักษะ (คณิงสุข นพคุณ, 2525) ดังนั้นรูปแบบและกรรมวิธีในการผลิตจะมีลักษณะที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากรอบคอบที่สำคัญ กรรมวิธีในการทำส่วนมากจะได้รับการสืบทอดจากช่างรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งและมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนได้รูปแบบและกรรมวิธีในการผลิตที่ลงตัวสอดคล้องกันทั้งรูปแบบการใช้สอยและความงาม ซึ่งจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันออกไปตามภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ

กระบวนการสร้างงานหัตถกรรมนั้น เกิดจากการที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้จึงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ โดยเลือกสรรวัสดุที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อม ใช้ความคิดและมีมือมีการพัฒนาหารูปแบบ เพื่อสะดวกในการใช้สอยและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2532)

มณี พยอมยงค์ (2530) กล่าวถึงการสร้างงานหัตถกรรมว่า สร้างโดยการเลือกสรรวัสดุจากสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่าจึงมีการยึดถือเพื่อให้กลมกลืนกับวิถีชีวิตมีการสร้างงานตามวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับภูมิประเทศจึงเป็นมูลเหตุสำคัญในการสร้างงานหัตถกรรม และความเชื่อเป็นธรรมชาติของคนที่ส่งผลในการดำเนินชีวิต

ประเวส วะสี (2530) กล่าวว่ามนุษย์สร้างงานหัตถกรรมจาก ศรัทธา ความเชื่อ ธรรมเนียม ประเพณี จากประสบการณ์และความรู้ตามแต่สถานการณ์และสภาพแวดล้อมได้อย่างผสมกลมกลืนนับเป็นภูมิปัญญา

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2535) กล่าวถึงขั้นตอนและกระบวนการสร้างงานหัตถกรรมไว้ดังนี้

1. ความจำเป็นและความต้องการ การสร้างงานหัตถกรรมมีวัตถุประสงค์ของการผลิตเพื่อการใช้สอยตามความจำเป็นและความต้องการในด้านต่างๆ ซึ่งมีมูลเหตุจาก

(1) ความจำเป็นในการดำรงชีวิต ทำให้มนุษย์ประดิษฐ์หัตถกรรมเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพ

(2) สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม มีส่วนในการสร้างงานหัตถกรรม โดยมีวัสดุที่อยู่ในท้องถิ่นเป็นตัวกำหนดที่สอดคล้อง ซึ่ง วิโรฒ ศรีสุโร (2528) ได้กล่าวไว้ว่า การทำหมอน้ำดินเผาของชาวอีสานเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่แห้งแล้งต้องการเก็บน้ำไว้ใช้ หรือการสร้างงานเนื่องจากทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น การทำไม้แกะสลักของหางดงจังหวัดเชียงใหม่ การทำเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนด่านเกวียน

(3) ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศาสนา เป็นสาเหตุสำคัญที่จะสร้างงาน

หัตถกรรมจากความเชื่ออื่นๆ เพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตใจและความเชื่อ ศรัทธา ตามสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางสังคมแต่ละยุคสมัย

2. การเลือกสรรวัสดุและวัตถุดิบ มนุษย์เรียนรู้คุณสมบัติของวัสดุและวัตถุดิบที่มีในสภาพแวดล้อมโดยนำมาสร้างงานให้สามารถใช้งานได้ตามต้องการ เช่น ไม้ไผ่ หวาย ดิน โลหะ ฯลฯ โดยเลือกคุณสมบัติของวัตถุดิบ ตามวัตถุประสงค์ของการผลิตที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตและความต้องการทางด้านจิตใจและความเชื่อ การเลือกวัตถุดิบอาจเป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการ ในคุณสมบัติของวัตถุดิบหรือวัสดุอื่นๆ

มนุษย์อาศัยอยู่ในธรรมชาติ ดังนั้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาจึงเป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้จากธรรมชาติ (อมรา พงศาพิชญ์, 2537) จากวัตถุประสงค์ในการผลิตงานหัตถกรรมเพื่อการใช้งาน การคัดสรรวัสดุและวัตถุดิบเพื่อนำไปใช้สร้างงานว่ามีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อนำไปใช้ทำอะไร แล้วจึงเลือกวัสดุหรือวัตถุดิบในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงคุณสมบัติของวัตถุดิบซึ่งเรียนรู้จากการสังเกตจากธรรมชาติ แล้วสร้างรูปแบบตามวัตถุประสงค์ในการใช้งาน (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2527) การเลือกสรรวัสดุที่นำมาใช้ผลิตงาน ทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงคุณสมบัติของวัตถุดิบและนำวัตถุดิบนั้นมาเตรียมตามขั้นตอนที่ได้เรียนรู้

3. การสร้างรูปแบบ งานหัตถกรรมจะมีรูปแบบและรูปทรงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อการใช้งานตามความจำเป็นในการดำรงชีวิตและความต้องการทางด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมของท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความเชื่อ ดังนั้นการสร้างรูปแบบของงานหัตถกรรม จึงมีกรอบของวัตถุประสงค์ในการผลิตกับคุณสมบัติของวัสดุและวัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นตัวกำหนดในการสร้างรูปแบบ นอกจากนั้นขั้นตอนการผลิตยังมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและรูปทรงอีกด้วย เช่น การทำภาชนะรูปทรงจะต้องมีส่วนที่ใช้เพื่อการบรรจุ และการปั้นดินด้วยวิธีการใช้แป้นหมุนทำให้เกิดรูปทรงที่เป็นทรงกลม การทำหัตถกรรมมีการพัฒนารูปแบบจนมีความสมบูรณ์ในการใช้สอย แล้วจึงพัฒนาเข้าสู่ความงามที่เป็นคุณค่าทางศิลปะ การเกิดความงามเกิดจากความลงตัวของการพัฒนาารูปแบบและความสามารถ ทักษะ ฝีมือ และความชัดเจนของช่างที่จะสร้างสรรค์

4. กรรมวิธีในการผลิต การผลิตงานหัตถกรรมนั้นมีการเรียนรู้และถ่ายทอดสืบมาพร้อมทั้งพัฒนาขั้นตอนการผลิตหรือเทคนิควิธีการจนมีรูปแบบและวิธีการที่ลงตัว โดยมีกรอบของวัตถุประสงค์ของการผลิต รูปแบบและคุณสมบัติของวัสดุเป็นตัวกำหนด ด้วยกรรมวิธีในการผลิตต่างกันไป เช่น ปั้น จักสาน แกะสลัก ถัก ทอ งานเขียน งานก่อสร้าง ฯลฯ

ขั้นตอนการผลิตงานหัตถกรรมมีขั้นตอนที่แตกต่างกันตามกรรมวิธีการผลิตงานหัตถกรรมประเภทนั้นๆ ดังนั้นกระบวนการทำหัตถกรรมจะต้องแสวงหาวัสดุและวัตถุดิบ และหาวิธี

การมี การใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่สามารถผลิตงานหัตถกรรมให้ได้รูปแบบตามวัตถุประสงค์ในการใช้งาน(วิบูลย์ ลีสุวรรณ,2535) เช่น

- งานจักสาน เช่น การสาน พัด ตะกร้า กระบุง จาก ไม้ไผ่,หวาย,ย่านลิเภาของภาคใต้,และงานสานโบลาน เป็นหมวก เครื่องแขวนต่างๆ

- งานถัก-ทอ การทอผ้าจากฝ้าย,ไหม การทอเสื่อ จาก กก กระจุต การถักเชือกหรือหวาย

- งานเครื่องปั้นดินเผา เป็นเครื่องปั้นดินเผาของแต่ละท้องถิ่น เช่น โอ่งเคลือบลายมังกรของ จังหวัดราชบุรี, เครื่องปั้นดินเผาสีทิงหม้อ อำเภอสีทิงพระ จังหวัดสงขลา, น้ำตั้นบ้านเหมืองกรุง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา

- งานแกะสลัก เช่น งานแกะสลักหิน งานแกะไม้เป็นรูปเคารพ,เครื่องใช้และรูปสัตว์ การเกิดความงามทางศิลปะของงานหัตถกรรมนั้นเกิดขึ้นจากประสบการณ์ และความชำนาญในการสร้างสรรค์ของช่างพื้นบ้านจนสามารถที่จะประสานความกลมกลืนระหว่างประโยชน์ใช้สอยและความพึงพอใจในความงามจนเกิดสุนทรียในงานหัตถกรรมนั้นทำให้เกิดการพัฒนาเข้าสู่งานศิลปะ การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้สร้างจะปรากฏอยู่ในโครงสร้าง รูปร่าง ลวดลายและการเลือกใช้วัสดุมาทำงานและการปรากฏวัฒนธรรมให้เห็นในงานหัตถกรรม ดังนั้นศิลปะในงานหัตถกรรมจะเกิดขึ้นตามแรงบันดาลใจจากชีวิตและความเป็นอยู่ ขนบประเพณีของท้องถิ่นแล้วแสดงออกมาในผลงาน จึงมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (วิบูลย์ ลีสุวรรณ,2535) และอาจได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่นๆ ที่แผ่ขยายมา ซึ่งการผลิตงานศิลปะต่างๆในชุมชนนั้นงามพิศ สดุดย์สงวน (2535)กล่าวว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมรวมทั้งลักษณะทางจิตวิทยาของชาวบ้านที่ทำงานศิลปะนั้นๆ ทำให้สามารถทราบถึงข้อมูลของชาว บ้านเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม

ดังกล่าวนั้นแล้วจะเห็นได้ว่ามนุษย์สร้างสรรค์งานหัตถกรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์ใช้สอยทั้งด้านการดำรงชีวิตและทางจิตใจเป็นสำคัญ จากการประดิษฐ์คิดค้นที่กระทำสืบต่อกันมา ช่วยให้มนุษย์เกิดความชำนาญและเรียนรู้ในการเลือกสรรวัตถุดิบ เป็นการเรียนรู้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบของหัตถกรรมประเภทต่างๆ ให้สามารถสนองประโยชน์ และมีความงามที่มีคุณค่าทางศิลปะ ความชำนาญและมีมือของผู้สร้างงานทำให้เกิดความลงตัวทั้งรูปแบบและรูปทรง ระหว่างความงามทางศิลปะและวัตถุประสงค์ในการใช้สอย

ดังนั้นกระบวนการทำงานหัตถกรรม คือกระบวนการนำเอาวัสดุและวัตถุดิบมาผลิตเป็นงานหัตถกรรมโดยมีขั้นตอนวิธีการทำเพื่อให้ได้รูปแบบตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการตามวิธีการและขั้นตอนของกรรมวิธีงานหัตถกรรมนั้นๆ ซึ่งสามารถกล่าวถึงกระบวนการทำงานหัตถกรรมได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการผลิต เพื่อการใช้สอยตามความจำเป็นและความต้องการในการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

2. วัสดุและวัตถุดิบ ได้จากการเลือกสรรคุณสมบัติของทรัพยากรที่มีอยู่ตามสภาพแวดล้อม

3. รูปแบบและรูปทรง เกิดจากวัตถุประสงค์ในการสร้าง คุณสมบัติของวัสดุและวัตถุดิบและมีการถ่ายทอดรูปแบบและรูปทรง

4. ขั้นตอนการผลิต เป็นไปตามกรรมวิธีการผลิตของงานหัตถกรรมแต่ละชนิดมีการปรับปรุงและพัฒนา

พระยาอนุমানราชชน (2515) ได้กล่าวว่า การมีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของชุมชนในหมู่บ้านหรือชุมชนที่อยู่ร่วมกันเป็นวัฒนธรรม ซึ่ง เอ็ดเวิร์ด ไทเลอร์ [Edward B. Tylor, 1871] นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมว่า คือมวลรวมที่สลับซับซ้อนที่เกิดจากการบูรณาการ ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี จริยธรรม ค่านิยม อุปกรณ์ในการดำเนินชีวิตและความสามารถอื่น ๆ รวมทั้งอุปนิสัยต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้มาโดยการเรียนรู้ในฐานะสมาชิกทางสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ เป็นมรดกทางสังคมซึ่งแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองเพราะเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม

วัฒนธรรมหัตถกรรมเป็นวัฒนธรรมที่เคียงคู่กับอารยธรรมของมนุษย์ หัตถกรรมจึงมีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เพราะหัตถกรรมช่วยให้มนุษย์มีชีวิตสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ซึ่งคนในท้องถิ่นสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีค่าในการใช้สอยและมีความสอดคล้องกันกับสภาพแวดล้อมและแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น (อุทุมพร หมั่นทำการ, 2532) ซึ่งหัตถกรรมพื้นบ้านสร้างสรรค์จากการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านท้องถิ่นจึงเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2527) นอกจากนั้น วาเรน อี โรเบิร์ต [Warren E. Roberts, 1975] อ่างใน วรรณีวิบูลย์สวัสดิ์ แอนเดอร์สัน (2531) ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดหัตถกรรมท้องถิ่นเป็นการถ่ายทอดภายในครอบครัวโดยตรงจากบรรพบุรุษ เป็นการผลิตเพื่อให้คนทั่วไปใช้ และเนื่องจากผลิตงานหัตถกรรมเป็นการผลิตเพื่อการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมนั้นเป็นหลักทำให้มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจึงเป็นที่สนใจของตลาดภายนอกทำให้มีการพัฒนาไปในรูปการประกอบการค้า เกิดการประกอบอาชีพงานหัตถกรรมในท้องถิ่น (ธนาคารกสิกรไทย, 2529)

การศึกษาเป็นกระบวนการพื้นฐานในสังคมของมนุษย์และการที่สังคมจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ไปสู่คนรุ่นใหม่ การศึกษาจึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สังคมพยายามจะถ่ายทอดประเพณีความรู้ความชำนาญพิเศษและวัฒนธรรมแก่ผู้เยาว์วัย (นิเทศ

ดินนกะกุล,2537)

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ได้กล่าวไว้ว่า
 ‘ ... การที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์งานศิลปะวัฒนธรรมขึ้นมาซึ่งแฝงไว้ด้วยกระบวนการ
 ของวัฒนธรรมอันมีคุณค่าในชีวิต ทั้งนี้เพื่อการถ่ายทอดผ่านกาลเวลาสู่คนรุ่นต่อไป
 ซึ่งคนแต่ละยุคสมัยไม่ควรแต่จะรับรู้และใช้มรดกทางสติปัญญาตกทอดถึงกันเท่านั้น
 แต่ต้องแสวงหาความรู้ความเข้าใจศึกษาค้นคว้าวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ศิลปะ
 และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากเหง้าของตนและท้องถิ่น รวมทั้งศึกษาสภาพและภูมิปัญญา
 ของท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่า
 และภูมิใจในมรดกทางความคิดของตน ... ’ (กระทรวงศึกษาธิการ.2535:249)

และในส่วนของแผนพัฒนาการศึกษาการศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติระยะที่ 7(พ.ศ.2535-
 2539) ข้อที่ 10 การศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงนโยบายในด้านศิลปหัตถกรรม
 ไว้ดังนี้ “ ... ฟื้นฟูการผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มพูน
 รายได้อันเป็นผลไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ...” โดยมีทิศทางและจุดดำเนิน
 งานในการบริหารและดำรงสรรพกำลังเพื่อการจัดการศึกษา โดยมีแนวทางการดำเนินงานในข้อ
 ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ภูมิภาคได้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาและ
 เทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานการศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้
 ประโยชน์ในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ.2535:30-31) และมีวัตถุประสงค์ให้
 เห็นคุณค่าและร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติและสามารถปรับตัวให้
 เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม(241)และให้ฟื้นฟูการผลิตงานศิลปหัตถกรรมจาก
 มรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มพูนรายได้จะเป็นผลไปสู่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ
 ชาติ(251) อีกทั้งสนับสนุนให้มีการวิจัยในด้านการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม และภูมิปัญญา
 ชาวบ้าน เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น(251)

ในแผนการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7(พ.ศ.2535-2539) ในระดับมัธยมศึกษา
 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพและวิชาการให้มีคุณภาพ
 พอที่จะหาความรู้เพิ่มเติมและเห็นความสำคัญทางคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
 ซึ่งเป็นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการในการประกอบอาชีพและ
 ดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
 2535:63-70) ซึ่งจุดหมายของการศึกษาในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอน
 ปลายนั้นได้กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมไว้ว่า (กระทรวงศึกษาธิการ.2535)

“ ... เข้าใจสภาพปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการ
 พัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตนตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้าง ทรัพยากร ศาสนา

ศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศ...”

ดังนั้นการศึกษาถึงศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจึงเป็นส่วนเนื้อหาที่ตรงกับจุดหมายของการศึกษาตามหลักสูตรและสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

เครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีความสำคัญและใช้เป็นเครื่องแสดงวัฒนธรรม ได้มีการศึกษาค้นคว้าทั้งด้านโบราณคดี ด้านศิลปหัตถกรรม และด้านวิชาการอุตสาหกรรม งานศิลปะประเภทต่างๆ ที่สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ งานเครื่องปั้นดินเผานับเป็นศิลปะที่มนุษย์รู้จัก นำทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาสร้างเป็นเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อการดำรงชีวิตและมีวิวัฒนาการโดยลำดับทั้งแนวคิด วิธีการ ตามสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมของยุคสมัยและวัฒนธรรม เครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมที่ถูกเพาะขึ้นตามแหล่งต่างๆ ทั่วไปและสืบทอดต่อเนื่องกันมาแทรกซ้อนกับประวัติศาสตร์แต่ละชาติภาษา(เปี่ยมสุข เจริญทอง. 2536) เครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยนับว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีมาแต่สมัยโบราณมีการขุดพบหลักฐานตามที่ต่างๆ ในประเทศไทย ที่แสดงให้เห็นว่ามีการทำเป็นจำนวนมากและทำเป็นสินค้าสำคัญที่มีทั้งความงามและเทคนิคฝีมือในการผลิต (บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.2528)

การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผานั้น ได้รับการพัฒนารูปแบบและกระบวนการทำที่เริ่มจากการปั้นด้วยมือ เป็นการตี การขึ้นแท่นและการใช้แป้นหมุน ซึ่งมนุษย์เรียนรู้จากการสังเกตกระบวนการธรรมชาติ และถ่ายทอดวิธีการทำให้แก่คนรุ่นต่อมา (วิบูลย์ สีสรรณ.2534)

เครื่องปั้นดินเผามีบทบาทที่สำคัญในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เครื่องมือ เครื่องใช้เครื่องประดับ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ เนื่องจากคุณสมบัติที่มีความแกร่ง ทนทาน ทนความร้อน ฯลฯ ได้ดีและพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผาจนมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ (ทรงพันธ์ วรรณมาศ,2534)

ในการศึกษาเครื่องปั้นดินเผานั้น สามารถศึกษาได้ในแนวทางการแบ่งตามสาขาวิชา สังคมศาสตร์(ชวิน เป้าอารีย์.2521)และตามการผลิต (ทวี พรหมพฤษ.2523) ได้ดังนี้

1. การศึกษาเครื่องปั้นดินเผาในแนวทางตามสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ดังนี้
  - การศึกษาในแนวประวัติศาสตร์-โบราณคดี
  - การศึกษาในแนวเศรษฐศาสตร์-อุตสาหกรรม
  - การศึกษาในแนวสังคมวิทยา มานุษยวิทยา
  - และการศึกษาในแนววัฒนธรรมพื้นบ้าน

เครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมการศึกษาเครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นข้อมูลของนักโบราณคดีที่อธิบายให้เข้าใจในประวัติของมนุษยชาติทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม เครื่องปั้นดินเผายังสามารถผลิตเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในลักษณะผลิตภัณฑ์

ต่าง ๆ จากเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มีการศึกษาค้นคว้าเข้าสู่อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ เครื่องมือเครื่องใช้ทางเทคโนโลยี จึงมีการทำเป็นระบบอุตสาหกรรม ดังนั้นเครื่องปั้นดินเผาจึงมีความสำคัญทางเศรษฐศาสตร์

2. การศึกษาเครื่องปั้นดินเผา โดยอาศัยการแบ่งตามการผลิตเป็นแนวทางในการศึกษา ได้แก่ การศึกษาในแนวทางวิทยาศาสตร์ และการศึกษาในแนวทางศิลปะ ซึ่งการศึกษาในแนวศิลปะแบ่งได้ออกเป็นสองแนวทาง ศิลปะบริสุทธิ์กับศิลปะประยุกต์ (ทรงพันธ์ วรรณมาศ 2524)

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย(ศึกษาศึกษา,กระทรวง.2531)ได้จัดรายวิชาเครื่องปั้นดินเผา ในกลุ่มวิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะและเทคนิคอาชีพแตกต่างกันไปตามสภาพอาชีพ อยู่ในกลุ่ม ๑ การผลิต โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของดินปั้น วิธีการปั้นและการเผา การขึ้นรูปและการตกแต่งด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งงานเครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่นและเครื่องปั้นดินเผาทั่วไป โดยเพิ่มความรู้เนื้อหาและขั้นตอนตามลำดับรายวิชา ได้แก่ ช 0199 ช่างเครื่องปั้นดินเผาอุณหภูมิต่ำ 1 ช 01100 ช่างเครื่องปั้นดินเผาอุณหภูมิต่ำ 2 ช 01101 ช่างเครื่องปั้นดินเผาอุณหภูมิกลาง ช 01102 ช่างเครื่องปั้นดินเผาอุณหภูมิสูง และ ช 0296 ช่างปั้นขึ้นรูป

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2527) ได้จัดงานเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานหัตถกรรมท้องถิ่นประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และสร้างจากประสบการณ์ที่สั่งสมจนเกิดทักษะและความชัดเจนของช่าง ซึ่งรูปแบบและกรรมวิธีในการผลิตจะมีลักษณะที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่อดีตเป็นกรอบที่สำคัญ กรรมวิธีในการผลิตส่วนมากจะได้รับการสืบทอดจากช่างรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง และจะต้องใช้เวลาในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ จนได้รูปแบบและกรรมวิธีในการผลิตที่ลงตัวสอดคล้องกันทั้งรูปแบบการใช้สอยและความงาม จึงมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันออกไปตามภูมิปัญญาของท้องถิ่นและมีการถ่ายทอดภายในครอบครัวโดยตรงจากบรรพบุรุษเป็นการผลิตเพื่อคนทั่วไปใช้ ซึ่งมีกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นจนสำเร็จรูป

เครื่องปั้นดินเผานับเป็นวัฒนธรรมทางด้านวัตถุที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น หม้อปรุงอาหาร หม้อน้ำ ภาชนะต่างๆ เครื่องใช้ในการทอผ้า ประเภทลูกกลิ้งดินเผาเพื่อกลิ้งลายผ้าหรือ แวดินเผา(อุปกรณ์ใช้ในการทอผ้า) เครื่องประกอบพิธีกรรม สิ่งประดับสถาปัตยกรรม เครื่องปั้น ดินเผาจึงสามารถอธิบายความเป็นมาของวัฒนธรรมในอดีตได้อย่างดี (ทรงพันธ์ วรรณมาศ,3532) เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผาสิ่งหม้อ (สุภาคย์ อินทองคง 2524) เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของชาวใต้ ได้แก่ การหุงต้ม การต้มยา ใช้เป็นกระถางปลูกต้นไม้และทำเครื่องปั้นประเภทของเด็กเล่นซึ่งรูปแบบเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนและมีแนวโน้มว่า

จะหมดไป และ การทำเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองของ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิตส่วนใหญ่ซึ่งได้แก่ เครื่องนวดดินมอเตอร์จุดเครื่องจักร ซึ่งช่วยผ่อนแรงงานคนและแรงงานสัตว์ได้มาก(จรินทร์ เทศวานิช2525)และ จากรายงานการทรวิจัยกองส่งเสริมหัตถกรรมไทย (2532)เรื่อง การศึกษาการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพการผลิตเครื่องปั้นดินเผาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นลักษณะการผลิตในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีฝีมือและความชำนาญสืบทอดมาจากบรรพบุรุษกรรมวิธีและการผลิตนั้นใช้แรงงานคนและอุปกรณ์เครื่องมืออย่างง่าย ๆ รูปแบบเป็นแบบดั้งเดิมที่ทำสืบต่อกันมา

จังหวัดนครราชสีมาเครื่องปั้นดินเผาของท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ซึ่ง ‘ด่านเกวียน’ เป็นชื่อหมู่บ้านที่เคยเป็นด่านพักเกวียนในสมัยโบราณ ชาวบ้านใช้ดินจากริมแม่น้ำมูล ซึ่งเป็นดินในท้องถิ่นมาปั้นเครื่องปั้นดินเผาใช้มาหลายชั่วอายุคน ชาวบ้านเรียกว่า ดินสัมฤทธิ์เพราะเมื่อเผาแล้วเนื้อดินเผามีสีดำนัวว และจากการทำเครื่องปั้นดินเผาทำให้ ‘ด่านเกวียน’ มีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้สวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว(กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ,2530)มีเนื้อแกร่ง มีความงามที่เนื้อของดินเผาที่มีสีต่างกันไป ผิวมันวาวโดยไม่ต้องเคลือบ มีการทำมาเป็นเวลานาน การสร้างงานที่ใช้ทักษะในการปฏิบัติงานโดยนำดินที่เป็นวัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ด้วยฝีมือและความสามารถในภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งในการทำงานจะมีทั้งการสร้างผลิตภัณฑ์และการถ่ายทอดทักษะฝีมือความรู้ความเข้าใจในวัสดุและกระบวนการทำงานให้แก่ผู้ใกล้ชิด มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีรูปร่างสวยงามแบบแปลกมากมายหลายแบบ แต่ยังคงลักษณะดั้งเดิมของกรรมวิธีการผลิต มีเอกลักษณ์ที่สีของดินเผาด่านเกวียน (จังหวัดนครราชสีมา.ศูนย์วัฒนธรรม,2530)

จังหวัดนครราชสีมาได้ให้ความสำคัญกับเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ดังเห็นได้จากคำขวัญประจำจังหวัดที่กล่าวไว้ดังนี้ “ เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช แหล่งประสาหิน ดินด่านเกวียน” และในปี พ.ศ. 2526 ชุมชนด่านเกวียนได้รับการประกาศให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด (แผนหลักการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา 2530) เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

เป็รื่อง กุฎ (2521) ได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนไว้ว่ามีสองประการได้แก่ ความแกร่งและผิวมันของวัตถุที่มีความแกร่งกว่าเครื่องปั้นดินเผาเนื้อแกร่งในถิ่นอื่นๆ เมื่อเคาะจะได้ยินเสียงดังกังวานคล้ายโลหะ และลักษณะพิเศษของการออกแบบของผู้สร้างงานที่มีทั้งที่ประติษฐ์รูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ น่าสนใจทั้งรูปแบบ วัตถุดิบและเทคนิคการผลิต

สากล สถิตติวิทยานันท์ (2521) ได้กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนว่า มีเสน่ห์อยู่ที่คุณภาพแห่งความแข็งแรง ผิวสีน้ำตาลเข้มเป็นมันและสีสันทึบเกิดขึ้นโดยบังเอิญตามธรรมชาติ นอกจากรูปแบบที่สวยงามแล้ว ความละเอียดของฝีมือช่างก็มีผลอยู่มาก ชาวบ้านด่านเกวียนมีแรงงานที่มีทักษะความชำนาญในการปั้นมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบต่างๆ ตามความนิยมได้อย่างรวดเร็ว

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2535:133) ได้กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนว่ามีการพัฒนารูปแบบไปต่างๆ ทำให้สินค้าช่างฝีมือพื้นบ้านมีลักษณะท้องถิ่นอยู่เพียงการใช้วัสดุและเทคนิคการเผา

วิโรฒ ศรีสุโร (2536) ได้กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนว่าได้รับการปฏิรูปรูปแบบแต่ยังคงรักษากรรมวิธีการปั้นแบบดั้งเดิมเอาไว้ มีการแก้ปัญหาเรื่องเตาเพื่อให้สามารถเผางานได้ทุกฤดูกาล

ศิวลักษณ์ ทวีภัยแสนดี (2538) ได้กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนว่าเป็นสินค้าที่เชิดหน้าชูตาให้กับจังหวัด มีรูปแบบที่พัฒนามาช้านานทั้งนี้เพราะเครื่องปั้นดินเผาทำมาจากดินด่านเกวียนที่เป็นดินพิเศษของจังหวัดนครราชสีมา

เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (2530) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนด่านเกวียน พ.ศ. 2484-2526 จากการศึกษาพบว่า ช่วงก่อนปี พ.ศ.2484 ลักษณะการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นรายได้เสริมหลังฤดูทำนา มีรูปแบบไม่มากนัก ได้แก่ โถง อ่าง ไห ครก แป้ ระหว่างปี พ.ศ. 2484 ในภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เป็นผลให้การทำเครื่องปั้นดินเผาขยายตัว มีการทำรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ตะเกียงดินเผา จานชาม อ่างแช่หลอดด้าย โทน กระโถน ฯลฯ และมีผู้เข้าไปประกอบการค้าเครื่องปั้นดินเผา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในชุมชน ภายหลังปี พ.ศ. 2510 ได้มีกลุ่มนักวิชาการเข้าไปเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผา จากเดิมที่เคยผลิตเป็นเครื่องใช้สอยมาเป็นเครื่องตกแต่งซึ่งส่งผลให้เป็นที่แพร่หลายมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีนายทุนและนักธุรกิจภายนอกเข้ามาลงทุนเพื่อประกอบกิจการค้าและผลิตเครื่องปั้นดินเผาก็มีส่วนทำให้กิจกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตในครัวเรือนมาเป็นการจัดในแบบธุรกิจการค้า ส่งผลให้สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตที่เคยมีอิสระในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา มาผูกพันกับระบบนายทุนทำงานตามระบบโรงงาน นายทุนเข้ามามีบทบาทต่อการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ทำให้ผู้ผลิตชาวบ้านบางรายที่เคยผลิตเครื่องปั้นดินเผาหันไปประกอบอาชีพอื่น และบางรายเปลี่ยนมาเป็นผู้ใช้แรงงานรับจ้างทำเครื่องปั้นดินเผาในระบบโรงงานแทน

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรม ไม่มีสังคมใดที่ไม่ได้รับอิทธิพลของสังคมอื่น หรือจากเหตุการณ์ต่างๆ ในการผลิตการนำเทคโนโลยีของเครื่องจักรมาใช้ สิ่งที่มาด้วยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่คือการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น การเพิ่มของอาชีพ เฉพาะการแยกกระบวนการผลิตออกจากหน่วยครอบครัว และการให้ค่าจ้างแทนการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนในระบบเดิม (งามพิศ สัตย์สงวน.2535) งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะสังคมเช่นกัน ซึ่งมีผลกระทบกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนดังนี้

1. ความจำเป็นและความต้องการ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการผลิต จากเดิมเพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ตามวิถีชีวิต ทำเป็นรายได้เสริมหลังการทำนา และจากสภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ในระยะปี พ.ศ.2484-2488 มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการใช้สอยทดแทนการขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้และภาชนะใช้สอย ทำให้มีการทำเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนด่านเกวียนกันอย่างแพร่หลาย เกิดการตั้งแหล่งประกอบการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ทำให้มีการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นรายได้หลัก(เฉลิมชัย โภคขุนทด.2530) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญทางเทคโนโลยีที่ผลิตเครื่องใช้ต่างๆ ด้วยเครื่องจักรและใช้วัตถุดิบอื่นๆ เช่น โลหะ พลาสติก และเครื่องใช้ไฟฟ้า ทำให้ความจำเป็นและความต้องการเครื่องใช้ประเภทเครื่องปั้นดินเผาลดลง แต่ความต้องการเพื่อใช้ในการตกแต่งเพิ่มขึ้น (วิโรฒ ศรีสุโร.2536) ความสนใจในลักษณะของเนื้อดินเผาทำให้ตลาดเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนขยายตัวและการผลิต เครื่องปั้นดินเผาเพื่อขายนักท่องเที่ยว ซึ่ง รัตนะ อุทัยผล(2532) กล่าวว่าสินค้าเพื่อนักท่องเที่ยวนั้นเป็นความต้องการ สัญญลักษณ์ของท้องถิ่น ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการผลิตหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นไปตามความต้องการของตลาดคือผู้บริโภค

2. การเลือกสรรวัสดุและวัตถุดิบ วัตถุดิบที่สำคัญในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ได้แก่ดินด่านเกวียน 2 ชนิด คือดินเหนียวและดินทราย ซึ่งเป็นดินจากท้องถิ่นและนำมาเผาด้วยฟืนเดิมนั้นได้จากบริเวณใกล้เคียง การนำวัสดุและวัตถุดิบที่นำมาใช้สร้างงานทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงคุณสมบัติของดินซึ่งเป็นวัตถุดิบท้องถิ่น นำมาสร้างงานตามขั้นตอน วิธีการที่ได้เรียนรู้จากธรรมชาติแบบค่อยเป็นค่อยไปและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง การเข้ามาของนักวิชาการในด้านการออกแบบทำให้เกิดความนิยมในลักษณะของเนื้อดินเผา ที่มีเนื้อดินแกร่งเป็นมันและสีสันท่างกันออกไปโดยไม่ต้องเคลือบ ซึ่งเกิดขึ้นโดยบังเอิญตามธรรมชาติ เป็นลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ที่เกิดจากคุณสมบัติของดินในท้องถิ่นซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิต(สากล สถิตวิทยานันท์.2521) และมีการศึกษาวิจัยในด้านต่างๆของดินท้องถิ่น(พิภพ วสุวานิช.2524) จึงทำให้เกิดความรู้ทางด้านวิชาการ จากความเจริญของชุมชนทำให้มีการถือครองลิขสิทธิ์ที่ดินบริเวณแหล่งดินที่ใช้เป็นวัตถุดิบ

เมื่อต้องผลิตจำนวนมากขึ้นจึงต้องการใช้วัตถุดิบเพื่อใช้สร้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้มีการซื้อวัตถุดิบ ได้แก่ ฟืนและดิน (จังหวัดนครราชสีมา. ศูนย์วัฒนธรรม, 2537) ดังนั้นวัสดุและวัตถุดิบจึงไม่ได้เพียงมาจากการเลือกสรรพิจารณาจากท้องถิ่นแต่ยังได้มาจากการเลือกซื้อ ซึ่งเป็นการลงทุนอีกด้วย

3. การสร้างรูปแบบ ในกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ จากเดิมที่มีวัตถุดิบประสงค์ในการผลิตเพื่อการใช้สอยตามความจำเป็นและความต้องการในการดำรงชีวิตและจิตใจตามสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ โอง อ่าง ไท ครก ที่มีการถ่ายทอดรูปแบบจากบรรพบุรุษ (จังหวัดนครราชสีมา. ศูนย์วัฒนธรรม, 2530) เข้าสู่รูปแบบตามความต้องการของตลาดซึ่งเป็นรูปแบบของเครื่องใช้อื่นๆ เนื่องจากการขาดแคลนภาชนะใช้สอยในสภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 และจากความสำเร็จทางด้านสังคมและเทคโนโลยีที่ผลิตเครื่องใช้ต่างๆ ด้วยเครื่องจักรและใช้วัตถุดิบอื่นๆ เช่น โลหะ พลาสติก ฯลฯ ที่มีราคาถูก มีรูปแบบต่างๆ เป็นที่นิยมใช้ทั่วไปเป็นผลกระทบทำให้ความต้องการเครื่องใช้ประเภทเครื่องปั้นดินเผาลดลง แต่การได้รับการพัฒนารูปแบบจากนักวิชาการที่เข้าใจในคุณสมบัติของเนื้อดินและลักษณะของเนื้อดินเผาที่มีความแกร่ง ผิวมันวาวและสีแตกต่างกันไปตามอุณหภูมิในการเผา นำมาทำเป็นงานประเภทใช้ในการตกแต่ง ซึ่งมีผลทำให้เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนได้รับความสนใจจนเป็นที่นิยม (เฉลิมชัย โตกขุนทด, 2530) จากการทำเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค การกำหนดรูปแบบจึงเป็นไปตามการซื้อขาย ดังนั้นจึงมีการรับรูปแบบจากผู้ประกอบการค้าเครื่องปั้นดินเผา รูปแบบในการผลิตจึงมีหลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบเพื่อใช้ในการตกแต่ง แต่ยังมีการทำในรูปแบบดั้งเดิมประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ครก ไท โอง และการทำรูปแบบเดิมเพื่อนำไปใช้ในการตกแต่ง มีการตกแต่งลวดลาย แกะสลักและแต่งสี การผลิตในรูปแบบใหม่ทำให้เกิดงานเฉพาะอย่างขึ้น เช่น ช่างตกแต่งลวดลาย ช่างตกแต่งสี ดังนั้นรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภค (จังหวัดนครราชสีมา. ศูนย์วัฒนธรรม, 2537)

4. กรรมวิธีในการผลิต การทำงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนนั้นได้รับการถ่ายทอด ขั้นตอนและวิธีการทำจากบรรพบุรุษของท้องถิ่น (จังหวัดนครราชสีมา. ศูนย์วัฒนธรรม, 2530) วิธีการปั้นขึ้นรูปโดยใช้แป้นหมุนทั้งหมด มีเครื่องมือ สำคัญ คือ หวีและผ้า และเผาด้วยฟืนซึ่งได้จากการตัดไม้ในบริเวณใกล้เคียง และเตาเผาเป็นเตาที่ขุดจอมปลวกตามบริเวณทุ่งนาใกล้ลำมูล ในการทำนั้นใช้ฝีมือในการทำทุกขั้นตอน เป็นการทำในหมู่บ้าน (สัมภาษณ์นายหมี สิงห์ทะเล. 6 ธันวาคม 2538) การมีนายทุนมาตั้งแหล่งประกอบการค้าและผลิตเครื่องปั้นดินเผา การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนจึงแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ผลิตในครัวเรือนซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้อง และกลุ่มผู้ผลิตใน

การลงทุนแหล่งประกอบการผลิตระบบโรงงานมีช่างรับทำหน้าทีผลิตในลักษณะรับจ้างแรงงาน ซึ่งเป็นช่างในหมู่บ้านที่มีความสามารถในการทำเครื่องปั้นดินเผา จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีผลต่อกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่อง การผลิตเป็นจำนวนมากทำให้ต้องการแรงงานผู้ผลิตมากขึ้นมีการนำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงานคน จากดังที่กล่าวมานั้นมีผลต่อขั้นตอนและวิธีการผลิต ดังนี้

4.1 การเตรียมดิน ขั้นตอนการเตรียมดิน มีการสับดิน หมักดิน เหยียบดินและนวดดินได้มีการนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคน ทำให้ขั้นตอนในเตรียมดินเร็วขึ้นและได้ปริมาณมากขึ้น และบางขั้นตอนได้แก่การเหยียบดินที่เคยใช้แรงงานคนเลิกไป

4.2 การขึ้นรูป ในอดีตการปั้นขึ้นรูปใช้เพียงพะมอน (แป้นหมุน) จากการผลิตรูปแบบที่หลากหลายขึ้น ทำให้มีวิธีการในการขึ้นรูปเพื่อให้ได้รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาเป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคด้วยวิธีการต่างๆเพิ่มขึ้น เช่น การปั้นด้วยวิธีอิสระ การใช้แม่พิมพ์ ฯลฯ และยังทำให้เกิดงานเฉพาะอย่างขึ้น เป็น การตกแต่งลวดลายการแกะลาย การทำแม่พิมพ์

4.3 การเผา การเผาเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่องในปัจจุบัน ใช้เตาเผาซึ่งเป็นเตาก่อแบบอุโมงค์ ใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงในการเผา ความต้องการรูปแบบการใช้งานของเครื่องปั้นดินเผาที่มีผลทำให้มีความต้องการลักษณะเนื้อดินเผาที่แตกต่างกันไปตามความต้องการของตลาดทำให้การเผาต้องใช้อุณหภูมิแตกต่างกัน (จังหวัดนครราชสีมา.ศูนย์วัฒนธรรม,2537) เช่น การเผากระถาง ใช้การเผาแดงที่ให้ดินสุกเนื้อแกร่ง สีดำแดง แต่การเผาครกและโถ่งต้องการให้เนื้อดินสุกมาก และมีความแกร่งมาก มีความทนทาน จึงต้องใช้การเผาคือให้เนื้อดินเผามีสีดำ มันวาว (สัมภาษณ์ นายประเสริฐ ปีกะโทก.7 พฤศจิกายน 2538) การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของการใช้งานเพื่อใช้ในการตกแต่งมากกว่าการใช้สอยในครัวเรือนจึงมีผลต่อการเผา

ดังที่กล่าวมาแล้วเป็นเหตุผลที่เห็นได้ว่าการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่องมีความสำคัญในด้านหัตถกรรมท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งผลิตจากดินท้องถิ่นซึ่งเป็นดินเผาเนื้อแกร่ง มีความมันวาวและสีแตกต่างกันไปโดยไม่ต้องเคลือบซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่อง มีการพัฒนาสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสังคม จากการทำเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและนำไปใช้ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของไม่มีการลงทุนต่อมา มีการทำเป็นอาชีพเสริม และกลายเป็นสินค้าที่สำคัญของท้องถิ่น มีระบบนายทุนมาสร้างแหล่งประกอบการมีการจ้างแรงงานช่างและซื้อวัตถุดิบ จากลักษณะของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่องผลิตจากความจำเป็นเพื่อการใช้สอยในการดำรงชีวิตที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ และพัฒนามาเป็นสินค้าที่มีรูปแบบและรูปทรงเพื่อการตกแต่งตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตของกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่องจึงเป็นการผลิตแบบใหม่มาเสริมแบบเก่า มีการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบใหม่ที่ยังคงมี

พื้นฐานในการผลิตแบบดั้งเดิม ซึ่งการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนนั้นเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของชุมชนด่านเกวียน และหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนก็เป็นสินค้าสำคัญของชุมชนด่านเกวียน

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นจึงเป็นที่แน่ชัดแล้วว่า กระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเป็นตัวอย่างสำคัญ ในกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เพราะสมาชิกในชุมชนนี้ส่วนหนึ่งมีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีของท้องถิ่น อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากบรรพชน และได้รับการพัฒนารูปแบบให้เข้ายุคสมัยจนเป็นที่นิยม จึงทำให้ชุมชนด่านเกวียนเป็นชุมชนที่ได้ตั้งหลักแหล่งประกอบอาชีพและใช้ความสามารถในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้วยความรู้ความเข้าใจในวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอดการทำงานที่มีประสิทธิภาพการฝึกทักษะและพัฒนารูปแบบตามสภาพของสังคมจนเป็นที่ยอมรับ ทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับในปัจจุบันนี้

ดังนั้น การศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมาตามกระบวนการทำหัตถกรรม จะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบัน ในด้านต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การผลิต การทำหัตถกรรมผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเป็นการผลิตเพื่อเป็นสินค้าตามการนำไปใช้งานของผู้บริโภค (เฉลิมชัย โลกขุนทด.2530) ดังนั้นการศึกษากิจกรรมการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ในด้านวัตถุประสงค์ของการผลิต ซึ่งได้แก่ประเภทของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน และการนำไปใช้งานในด้านต่างๆของผู้บริโภค ที่เป็นวัตถุประสงค์ของการผลิตงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

2. วัตถุดิบ การทำงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เป็นการผลิตหัตถกรรมในท้องถิ่น การศึกษากิจกรรมการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ในด้านวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการสร้างงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ได้แก่ ดิน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่นำมาผลิตเป็นตัวงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ได้แก่ ประเภทของดิน ดินเหนียวและดินทรายการจัดหา และการเลือกสรร และวัตถุดิบอื่นๆที่นำมาใช้ในการสร้างงานเพื่อให้ได้ตัวงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน และใช้ในการสร้างให้เกิดงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

3. ขั้นตอนในการผลิต กระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในขั้นตอนผลิตเป็นกรรมวิธีนำวัสดุมาสร้างเป็นงานหัตถกรรม การศึกษากิจกรรมการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ในด้านขั้นตอนการผลิต โดยศึกษาถึง กรรมวิธี วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือในแต่ละขั้นตอนของการผลิต ที่มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นการเตรียมดิน เป็นการเตรียมดินเพื่อทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่าน
เกวียนได้แก่ การผสมดิน การย่อยดิน การหมัก การนวด

3.2 การขึ้นรูป การขึ้นรูปด้วยวิธีต่างๆ การใช้แป้นหมุน วิธีอิสระ วิธีขีด
การใช้พิมพ์ การทำเป็นแผ่น การตกแต่งและการต่อเติม

3.3 การเผา เป็นขั้นตอนการเผาเครื่องปั้น ที่เป็นชิ้นงานหัตถกรรมเครื่องปั้น
ดินเผาผ่านเกวียนได้แก่การเตรียมเชื้อเพลิง การควบคุมอุณหภูมิ ขั้นตอนการเผาซึ่งแบ่งเป็น 3
ระยะ การรุม การสุ่มไฟ และการขึ้นปล่อง

4. รูปแบบและรูปทรง งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนมีรูปแบบและรูปทรง
ที่ช่างมีความรู้ความชำนาญที่ได้รับการถ่ายทอดจากท้องถิ่นและสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบ
ได้ตามความนิยมของผู้บริโภคด้วยทักษะฝีมือของช่าง (สกล สถิติวิทยานนท์.2521) การ
ศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน ในด้านรูปแบบและรูปทรง ซึ่งเป็น
การศึกษารูปแบบและรูปทรง ตามประเภทของวัตถุประสงค์ในการผลิตที่เป็นไปตามความ
ต้องการของผู้บริโภคซึ่งเป็นรูปแบบและรูปทรงในปัจจุบัน

จากประเด็นของการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน ที่ได้รับการถ่ายทอดความ
รู้ความสามารถในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจากบรรพบุรุษ และการเปลี่ยนแปลงการทำ
หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน ที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม,
เทคโนโลยี,การพัฒนาและปัญหาต่างๆ มีผลต่อกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่าน
เกวียนในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญที่ลักษณะเฉพาะของดินเผาที่มีเนื้อแกร่ง ผิวมันวาว สีต่างกัน
ตามอุณหภูมิการเผา ทำให้เครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนมีลักษณะเนื้อดินเผาสามารถนำไปออก
แบบได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นคุณสมบัติของดินผ่านเกวียน และความสามารถในการผลิตของช่าง
ท้องถิ่นที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตตามสภาพสังคมจนเป็นที่นิยมและมีความสำคัญต่อท้อง
ถิ่น และจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจเป็นการผลักดันให้มีการ
เปลี่ยนแปลงกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนในปัจจุบันให้สูญเสียเอก
ลักษณะหรือสูญหายไป ดังนั้นการศึกษาระบบการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน
ในปัจจุบัน จึงเป็นการรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆของกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา
ผ่านเกวียน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการรักษาเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนและเป็น
ข้อความรู้ในด้านต่างๆ ของวิชาเครื่องปั้นดินเผา

จากแนวความคิดดังกล่าวผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้น
ดินเผาผ่านเกวียน จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา
ผ่านเกวียน ในด้านวัตถุประสงค์ของการผลิต วัสดุและวัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต รูปแบบและรูป
ทรง ซึ่งเป็นความรู้ในศาสตร์สากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์และ

คำอธิบายรายวิชาเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดโครงสร้างของงานเครื่องปั้นดินเผา และเนื้อหาวิชาความรู้ที่จะนำไปใช้เป็นความรู้ในการศึกษาวิชาเครื่องปั้นดินเผา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการผลิต
2. วัตถุประสงค์
3. ขั้นตอนในการผลิต
4. รูปแบบและรูปทรง

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

1. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบันเท่านั้น ซึ่งมีขอบเขตดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ของการผลิต ซึ่งจะต้องเป็นไปตามประเภทของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน และการนำไปใช้งานในด้านต่างๆ ของผู้บริโภค

(2) วัตถุประสงค์ ที่นำมาใช้ในการสร้างงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

(3) ขั้นตอนในการผลิต ประกอบด้วย การเตรียมดิน การขึ้นรูป และการเผา เป็นขั้นตอนของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนโดยสมบูรณ์

(4) รูปแบบและรูปทรง ซึ่งเป็นรูปแบบและรูปทรงตามประเภทและวัตถุประสงค์ในการผลิตงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนตามความต้องการของผู้บริโภค

2. ประชากร ที่ใช้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย การคัดเลือกช่างผู้ประกอบอาชีพทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการทำในครัวเรือน จำนวน 20 รายและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องที่มีความเข้าใจในกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในด้านต่างๆ จำนวน 20 ราย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิรอบรู้เรื่อง

การจำหน่าย ผู้ทรงคุณวุฒิรอบรู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิผู้รอบรู้ เรื่องดั้งเดิมของท้องถิ่น

3. สถานที่ พื้นที่ทำการศึกษาค้นคว้า เป็นแหล่งทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านแกวียนของ ชุมชนบ้านแกวียน จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบ้านแกวียน บ้านบ้านชัย และ หนองป่าบาง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมาศึกษาการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านแกวียน เป็นตัวแทนของ ประชากรที่จะให้ข้อมูลของกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านแกวียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. กระบวนการทำหัตถกรรม หมายถึง กระบวนการทำงานหัตถกรรมในด้านต่อไปนี้
  1. วัตถุประสงค์ของการผลิต
  2. วัตถุประสงค์
  3. ขั้นตอนในการผลิต
  4. รูปแบบและรูปทรง
2. เครื่องปั้นดินเผาบ้านแกวียน หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาบ้านแกวียน ที่ผลิตจากวัตถุดิบท้องถิ่นของชุมชนบ้านแกวียน มีลักษณะและเอกลักษณ์ กรรมวิธีการผลิตของชุมชนบ้านแกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
3. บ้านแกวียน หมายถึง ชุมชนบ้านแกวียนในเขตอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านแกวียน
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านแกวียน
3. เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผาบ้านแกวียน